Balio Sruogos laiškas Bronislavai Sruogienei, 1946-01-26, iš Vilniaus – į Kauną

Gerbiama p. Brone! / Atleiskite, kad aš dar kartą noriu jus pavarginti.

Gerbiama p. Brone!
Atleiskite, kad aš dar kartą noriu jus pavarginti.

Čia siunčiu raštą Šėmekliui [1], kad jis kraustytųsi lauk, ir raštą V. K. pirmininkui Krastinui [2]. Gal Tamsta galėtum tuos raštus įteikti? Žinoma, pirma reikėtų įteikti Šėmekliui.

Jei pas Krastiną Tamstai būtų neparanku užeiti, gal būtų galima įduoti jo kokiam sekretoriui, kad jis perduotų.

Dėl elektros aš nieko negalėjau padaryti. Aš ir Vilniuje sėdžiu be šviesos – jau trys mėnesiai. Kariauju atkakiai, bet nieko negaliu padaryti [3]. Nieko neišeina, nors mūsų namuose gyvena išimtinai profesūra ir rašytojai bei akademikai (prof. Baronas [4], akademikas Putinas [5], akademik. Bulavas [6], prof. Jablonskis [7] ir Gučas [8], dekanas prof. Korsakas [9], prof. Meškauskas [10], Aukšč. Tarybos narys – Meškauskienė [11], Universiteto partorgas prof. Adomavičius). [1r] // [1v] // Kiekvienas iš mūsų namų gyventojų turi teisę turėti elektros šviesą, visi darome pastangų, – ir nieko neišeina. Tuo tarpu priemiesčiuos ją turi kurpiai ir pedikiūrininkės. Jei Vilniuje nieko negaliu padaryti, Kaune man dar sunkiau!

Kada Kaunan galėsiu atvažiuoti, šiuo tarpu dar nežinau.

Beje, viršutinis gyventojas Speičys [12] galėtų pasilikti, – jis su Jonynu [13] galėtų sodą tvarkyti. Žinoma, jam ir daržo daugiau reikėtų duoti.

Kai atvažiuosiu, daugiau pasitarsim.

Labų dienų Juozui [14] ir Jolitai [15].

Jūsų Balys [16]

Vilnius
1946 saus. 26 d. [2r] // [2v] //

KOMENTARAI

[1] J. Šėmeklis – statybininkas, nuo 1944 m. lapkričio 1 d. iki 1946 m. balandžio 23 d. Balio Sruogos namo Kaune gyventojas (jis, gavęs Bronės Sruogienės leidimą, su šeima apsigyveno rašytojo namų, kurie buvo tušti nuo 1944 m. vasaros, antrajame aukšte). „Tai buvo pirmasis nuomininkas Vandai Sruogienei išsikėlus į Vilnių. Jis buvo tamsokas žmogus. Nesuprasdamas vertės, galėjo įkišti krosnin ne vieną vertingą popierių. 1946-ųjų pavasarį jis išsikėlė“ (Aldona Šiaučiūnaitė-Speičienė, „[Atsiminimai apie Balį Sruogą]“, in: *Balys Didysis*, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 398).

Balys Sruoga per Bronę Sruogienę perdavė laišką J. Šėmekliui, kurį ragino išsikraustyti:

„Gerbiamasai,

Pereitą vasarą aš Tamstą perspėjau, kad nuo šio pavasario aš pats apsigyvensiu savo namuose, ir prašiau tam pasiruošti.

Šiuo Tamstai pranešu, kad apsigyvensiu savo namuose š. m. gegužės 1 dieną. Kadangi namuose turiu padaryti būtiną remontą, prašau:

1) Iš mano buto išsikelti iki 1946 metų balandžio 23 dienai, – nuo tos dienos pradėsiu tinkavimo ir dažymo darbus.

2) Prašau jokių sodo ir daržo darbų nebepradėti, nes savo sodą ir daržą šiais metais aš pats tvarkysiu ir naudosiu.

Balys Sruoga

P. S. Šio rašto nuorašą siunčiu drauge ir Kauno miesto Vykdomojo komiteto Pirmininkui, prašydamas, kad jis tamstai nurodytų apsigyvenimo patalpas, jei tamsta savarankiškai jų nesurasi.

B. S.“ (Balio Sruogos laiškas J. Šėmekliui, iš Vilniaus – į Kauną, 1946-01-26, [pasirašytas mašinraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 972, l. 1r).

[2] Fridis Krastinis (1908–1986) – komunistinis veikėjas. 1945–1946 m. Kauno miesto Vykdomojo komiteto pirmininkas. 1945 m. pavasarį vyriausybės nutarimu jam pavesta iš Torunės į Vilnių pargabenti rašytoją Balį Sruogą (plačiau žr. Fridis Krastinis, „„Iš dangaus“ pas Balį Sruogą“, in: Balys Didysis, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 347–350).

[3] Balys Sruoga dėl elektros tiekimo problemų prieš keletą dienų kreipėsi į Mečislovo Gedvilo padėjėją Kazį Sideravičių, Liaudies komisarų tarybos Ministrų tarybos skyriaus viršininką:

„Gerbiamas Collega!

Tegul bus su Jūsų atsakymu elektros šviesa pagarbinta!

Argi nebėra jau jokių legalių priemonių elektros šviesai gauti?

Du ir pusę mėnesio neturėjome jokios šviesos, dabar pradėjo įjungti!.. Duoda tiktai naktį, įjungia 11–12 val. nakties ir žibina iki 6–8 v. rytą.

Nebūtų taip markatna, jei tos šviesos ir kiti piliečiai neturėtų! Tuo tarpu gi ją turi net Kalvarijų gatvės ir Žvėryno pedikiūrininkės, kuriom vakarais gi kūrybos darbu netenka verstis. Aplink mūsų namą visi kiti namai žiba – tviska, įsielektrinę spindi, tuo tarpu mūsų namas, vienas vienišas kaip stulpas tyruose stovi tamsus, nors jame gyvena tiktai profesoriai ir rašytojai, kurių kūrybinis darbas vyksta namuos!

Ir man jau trys mėnesiai per elektros stoties malonę yra išbraukti iš kūrybinio darbo. Kur čia žmogus ką nors kursi, jei nuo tų žvakių smilkalų vyksta nuolatinis akių uždegimas, o per jį – ir galvos skausmai.

Kartais žmogus supyksti ir pagalvoji: toje stotyje kiba kokie vrediteliai trockininkai susirinko, kad užsiima tokiu sabotažu: lietuviam mokslininkam ir rašytojam neduoda dirbti kūrybinio darbo. Tikrai, tai panašu į sąmoningą kenkimą mūsų kultūros kūrybos darbui: šviesą turi tie, kurių darbo esmė vyksta įstaigose, bet neturi tie, kurių kūryba vyksta namie!

Bene iš viso toks nusistatymas yra, kad mum mokslininko ir rašytojo darbas yra nereikalingas?

Šviesa nuo 12 nakties iki 6 ryto – jokia šviesa, mes gi ne pederastai, kad nenormaliu laiku maklinėtumėm!

Jei kaip, surinksiu nukabinėsiu vielas ir nunešiu į elektros stotį: maž jie neturi tenai kuo pasikarti?

Kodėl gi jie negalėtų mūsų namo prijungti prie pastovios srovės linijos (prijungimo išlaidas gi apmokėtumėm!), o prijungė prie tokios linijos, kuri tiktai akis ir nervus gadina, verčia pilietį jaustis lyg juo būtų sąmoningai tyčiojamasi, – iš to išeina tokie keiksmai, kad net langai byra.

Kuo gi profesoriai ir rašytojai yra blogesni už Kalvarijų gatvės pedikiūrininkes?

Argi tikrai nebėra legalių priemonių gauti šviesos, kad būtų galima dirbti kūrybos darbas? Trys mėnesiai iš kūrybos jau išbraukta, atrodo, auka lyg ir būtų pakankama!

Geriausios sveikatos!

Su gilia pagarba

Jūsų Balys Sruoga“ (Balio Sruogos laiškas Kaziui Sideravičiui, Vilnius, 1946-01-24, [rankraštis], in: *VUB RS*, f. 191, b. 303, l. 1–3r).

[4] Vytautas Baronas (1902–1990) – gydytojas akušeris ginekologas. 1944–1969 m. VU dėstytojas, 1944–1946 m. Akušerijos ir ginekologijos katedros vedėjas.

[5] Vincas Mykolaitis-Putinas (1893–1967) – rašytojas, 1944–1954 m. VU dėstytojas, profesorius, 1944–1947 m. namo Vilniuje, Tauro g. 21–1 gyventojas.

[6] Juozas Bulavas (1909–1995) – teisininkas. 1945–1946 m. LSSR mokslų akademijos organizacinio komiteto generalinis sekretorius.

[7] Konstantinas Jablonskis (1892–1960) – istorikas, teisės istorijos tyrinėtojas. Nuo 1940 m. VU Teisių fakulteto dėstytojas.

[8] Alfonsas Gučas (1907–1988) – psichologas, pedagogas. 1944–1947 m. Psichologijos katedros vedėjas.

[9] Kostas Korsakas (1909–1986) – literatūrologas, poetas, vertėjas. 1944–1957 m. VU dėstytojas. 1944–1946 m. VU Istorijos ir filologijos fakulteto dekanas.

[10] Eugenijus Meškauskas (1909–1997) – filosofas. 1944–1995 m. VU dėstytojas, 1947–1956 m. Istorijos-filologijos fakulteto dekanas.

[11] Michalina Meškauskienė (1907–1990) – Eugenijaus Meškausko žmona. 1946–1947 m. LSSR Ministrų Tarybos Reikalų valdybos kultūros ir sveikatos apsaugos skyriaus viršininkė.

[12] Petras Speičys (1889–1958) – nuo 1944-11-01 Balio Sruogos namo Kaune gyventojas, nuomininkas, kuris su šeima Ramiojoje gatvėje pragyveno apie pusantrų metų. Jo žmona prisiminė, kaip šeima atsidūrė rašytojo namuose Kaune, Žaliakalnyje: „Sruogos brolio žmona buvo mano vyro pažįstama. Ji pasiūlė mums apsigyventi rašytojo name Ramiojoje gatvėje. Mes sutikom. Norėjome būti arčiau savo sklypo, sodo ir pradėtos statyti trobelės. […] Ramiojoje gatvėje pragyvenome apie pusantrų metų“ (Aldona Šiaučiūnaitė-Speičienė, „[Atsiminimai apie Balį Sruogą]“, in: *Balys Didysis*, sudarė ir redagavo Reda Pabarčienė, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 398–399).

[13] Ignas Jonynas (1884–1954) – istorikas, diplomatas. 1944–1954 m. VU dėstytojas, Lietuvos istorijos katedros vedėjas. Sodininkas mėgėjas, kuris dažnai tarpukariu patardavo Baliui Sruogai medelių sodinimo, skiepijimo, priežiūros klausimais.

[14] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausiasis Balio Sruogos brolis, teisininkas, buvęs diplomatas, rašytojo kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje 7A.

[15] Jolita Sruogaitė (1934–2016) – Balio Sruogos brolėčia, brolio Juozapo Sruogos ir Bronislavos Jazbutytės-Sruogienės dvylikametė dukra.

[16] Balys Sruoga (1896–1947) – Juozapo Sruogos brolis, Vilniaus universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas, profesorius. Brolio Juozapo Sruogos ir jo žmonos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje 9B.